

Aklımızdaki her düşünce manşet olamaz

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi-Poli

Lefkoşa'da bir restoranda yaşanan cansız tavuk ile cinsel münasebet olayında, gazetelerin bazılarında kullanılan haber dilinin eleştiri sınırlarını aştığını söylemeliyiz.

Bu hafta aklımda yazı konusu olarak başka bir olay vardı. Ancak hafta başı yaşanan şu malum "tavuk" olayı, yazı gündemimi o tarafa doğru yönlendirmemi sağladı. Konuyla ilgili ilk haberler sosyal ağlara düştüğü zaman bu konuda yazma ihtiyacı hissetmemiştim. Ancak gazetelerimizin olaya bakış açısını ve kullandıkları haber dili ile çerçevelerini gördükten sonra, fikrimi değiştirdim. Konuyu bilmeyenler, nereden bahsettiğimi anlamış olmayabilir. Bahsettiğim konu gazetelerimizin manşetlerinde büyük ölçüde yer alan cansız tavuk ile cinsel münasebettir. Lefkoşa'da bir restoranda yemek olmayı bekleyen cansız tavuklarla restoranın çalışanın yaşadığı cinsel tatmin gazetelerin gündemi oldu.

"Tecavüz"

Olay birçok gazetenin manşetine "cansız tavuğa tecavüz" diye yansımış olsa da, konuyla ilgili tecavüz kelimesinin doğru kullanılmadığını görüyoruz. Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "tecavüz" kelimesi; "saldırı, namusuna saldırma, sarkıntılık ve başkasının hakkına el uzatma" olarak tanımlanıyor. Bu tanıma göre ortada cinsel saldırıdan bahsedebilmemiz için olaya özne olan şeyin yaşıyor olması gerekiyor. Bahsetmiş olduğum durumda ise tavukların cansız oluşu göz önüne alındığında en doğru tanımlamanın "cinsel münasebet" olduğunu söyleyebiliriz.

Manşetler

Bazı gazeteler olayı ön sayfadan vermeye ihtiyaç duymamasına rağmen, bazılarının da geniş yer ayırdığını görüyoruz. Konuyla ilgili gazetelerin manşetleri şöyleydi: Afrika: Spermlı döner, Detay: E yog boog!, Diyalog: Sapık bile yapmaz, Halkın Sesi: İğrenç!, Havadis: İğrençsiniz!, Haberal Kıbrıslı: Kıymanın üzerine mastürbasyon yaptı!, Realist: Komplo mu?, Star Kıbrıs: KKTC bunu da mı görecekti?, Kıbrıs Volkan: Önce tecavüz etti sonra döner yaptı, Yenidüzen: İğrenç! Gazete manşetlerinin birçoğu olayın "iğrençliği" üzerine vurgu yapan kelimeler kullanıyor. Bununla birlikte ortada sosyal ağlara düşen görüntülerin de olduğu gerçeğinden hareketle, bazı gazetelerin manşetinde kullandığı ifadeler etik sınırları aşmış durumdadır. Özellikle Detay ve Afrika

gazetelerinin manşetleri dikkat çekici. Gazeteler konuyu anlatan daha doğru ve tanımlayıcı ifadeler tercih edebilirdi. Ancak bunun yerine daha sansasyonel manşetlerin atılmış olması etik anlamda bazı sorunlar oluşturuyor.

Görüntüler nasıl yayıldı?

Haberlerde kullanılan haber çerçevelerine geçmeden önce gazetecilik anlamında dikkat etmemiz gereken birkaç konuyu tartışmak istiyorum. Bazı gazetelerde de ifade edildiği gibi malum görüntüler internete sızdırıldı. Burada gazeteciler olarak sorgulamamız gereken ilk konu; söz konusu görüntülerin kim tarafından sızdırıldığıdır. Zira olayın bu kısmı gazeteciler tarafından araştırılıp sorgulanmıyor. Araştırılması gereken iki soru bulunuyor. Bunlar şöyle: (i) Bu görüntüyü polise kim verdi? (ii) Poliste bulunan söz konusu görüntü internete nasıl sızdı veya sızdırıldı? Hadi diyelim ki birinci soruyla ilgili olarak yanıt bulamadık. İkinci soru bu noktada daha önemli, zira davanın gidişatını etkileyebilecek görüntüler internet ortamında bireyler tarafından paylaşılıyor.

Masumiyet karinesi

Gazeteler de haberlerini söz konusu görüntüler üzerinden hareket ederek oluşturduğu için; bireyin masumiyet karinesi zarar görüyor. Medya Etik Kurulu'nun "Gazetecilik Meslek İlkeleri"nin 4. maddesinde de belirtildiği gibi: "Basın yayın organları masumiyet karinesine saygılı olmalı, suçluluğu yargı kararıyla sabit olmadıkça herhangi bir kişiyi suçlu ilan edecek yayın yapmaktan kaçınmalıdır. Yargı süreci devam eden davalarda iddialar ve savunmalar adil ve dengeli biçimde aktarılmalıdır." Konuyla ilgili polis başlatmış olduğu bir soruşturma bulunuyor. Dolayısıyla konunun mahkemeye dahi aktarılmış durumda olmadığını düşünürsek, haberin bazılarında kullanılan dilin eleştiri sınırlarını aştığını söylemeliyiz. Konu ne isterse olsun, gazeteci olaylarla ilgili etik duruşunu bozmadan hareket etmeli ve etik ilkelerin 21. maddesini hatırlamalıdır: "Gazeteci, kişi ve kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde aşağılayan, hakaret içeren ifadeler kullanmamalıdır."

"Sansasyon" odaklı çerçeveler

Haber çerçevelerinin (birkaç gazete hariç) "sansasyon" odaklı olduğu görülüyor. Sansasyon odaklı yayıncılığın özünün de bulvar gazeteciliğinden geldiğini biliyoruz. Yıllar önce modern gazeteciliğin ileri gelenlerinden Macar asıllı Amerikan vatandaşı Joseph Pulitzer'in uygulamaya koyduğu ve "başarılı" olduğu bu gazetecilik anlayışı, günümüzde de geçerliliğini sürdürüyor. Bu formatın en belirgin özelliği ise; gazetelerin ön sayfalarında abartılı ifadeler ile manşetler atılması, haber dili ve etik ilkelerin hiçe sayılması olarak gösterilebilir. Bulvar tipi gazetecilik anlayışını benimseyen Kıbrıs Türk basını, böylesi olağan dışı ve içinde sansasyon barındıran bir durumu değerlendirmişti. Atılan manşetler arasında tiraj kaygısıyla atılanların olduğunu da iddia edebiliriz.

Etik ilkelere dikkat

Sonuç olarak gazeteciler bu tür olaylar karşısında soğuk kanlılığını koruyabilmeli ve toplum içinde infiale yol açabilecek yayınlardan kaçınmalıdır. Etik ilkeler göz önünde

tutularak, yayıncılık anlayışımızı tekrardan gözden geçirmeliyiz. Gazeteciler olarak aklımıza gelen her türlü düşünceyi, manşet olarak atma lüksüne sahip değiliz.